

11. धातरूपाणि

प्रश्न 1. कोष्ठके प्रदत्त-धातूनाम् उचितैः रूपैः रिक्तस्थानानि पूरयत-

(i) ये छात्राः कक्षायां ध्यानेन पाठं _____ (श्रु, लट्), ते अभीष्टं परिणाम। (लभ्, लट्)

उत्तराणि:

शृण्वन्ति, लभन्ते

(ii) भो छात्राः! जंकभोजनं तु कदापि मा _____। (भक्ष, लोट्)

उत्तराणि:

भक्षयत

(iii) अनुशासनबद्धः बालः यथाकालं सर्वं कार्यं कर्तुं _____। (शक्, लट्)

उत्तराणि:

शक्नोति

(iv) पुत्र! _____ (दृश्, लोट्) स्वलेखम्। त्वं ध्यानेन सुलेखं _____। (लिख्, लोट्)

उत्तराणि:

पश्य, लिख

(v) पितः! अद्याहम् ध्यानेन लिखित्वा भवते _____। (दर्शय्, लुट्)

उत्तराणि:

दर्शयिष्यामि

(vi) रमा आश्रमे पुष्पाणि _____। (चि, लट्)

उत्तराणि:

चिनोति

(vii) यदि अहम् एतं कार्यं कुर्याम् तर्हि किमुपहारं _____। (लभ्, लुट्)

उत्तराणि:

तप्स्ये

(viii) ये जनाः यत्किमपि आखद्यम् _____। (भक्ष्, लट्) ते प्रायः अस्वस्थाः

_____ (भू, लट्)

उत्तराणि:
भक्षयन्ति, भवन्ति

(ix) भो बालाः! कमपि प्राणिनं मा _____। (तुद्, लोट)

उत्तराणि:

तुदत

(x) भवान् किं सत्यं _____? (ब्रू, लट)

उत्तराणि:

ब्रवीति

प्रश्न 2. समाचारपत्रे रेलदुर्घटनायाः विषये प्रकाशितेऽस्मिन् समाचारपत्रे धातुरूपाणाम् अशुद्धयः सञ्जाताः। एनं समाचारपत्रं पठित्वा क्रियापदानि शुद्धानि कुरुत-

यथा

ह्यः अहम् समाचार-पत्रे पठामि अपठम् यत्, अपठम्
रेलदुर्घटनायाम् अनेके जनाः आहताः।

- i. केचन जनाः तान् असेवन् परम् दुःखस्य
.....
- ii. विषयः एषः सन्ति यत् केचित् दुर्जनाः तेषां
.....
- iii. धनस्यूतम् अचोरयः येन अनेकेषां तु
.....
- iv. परिचयपत्रमपि न अमिलत्। इतोऽपि
.....
- v. अधिकं यत् तेषां दुःखेन संवेदनहीनाः
.....
- vi. जनाः तु केवलं स्वचलदूरभाषयन्त्रेण तस्याः
.....
- vii. घटनायाः वीडियो-निर्माणे संलग्नाः सन्ति
.....

उत्तराणि:

- (i) केचन जनाः तान् असेवन् परम् दुःखस्य – असेवन्त
- (ii) 'विषयः एषः सन्ति यत् केचित् दुर्जनाः तेषां – अस्ति
- (iii) धनस्यूतम् अचोरयः येन अनेकेषां तु – अचोरयन्
- (iv) परिचयपत्रमपि न अमिलन्। इतोऽपि – अमिलत्
- (v) अधिकं यत् तेषां दुःखेन संवेदनहीनाः – दुःखेभ्यः
- (vi) जनाः तु केवलं स्वचलदूरभाषयन्त्रेण तस्या – यन्त्रैः
- (vii) घटनायाः वीडियो-निर्माणे संलग्नाः सन्ति – आसन्

प्रश्न 3. उचित-धातुरूपेण रिक्तस्थानानि पूरयत-

(i) न कोऽपि जानाति श्वः किम् _____? (भू)

उत्तराणि:

भविष्यति

(ii) ह्यः त्वम् आपणात् किं _____? (क्री)

उत्तराणि:

अक्रीणः

(iii) आगामीवर्षे अहम् विदेशम् _____? (गम्)

उत्तराणि:

गमिष्यामि

(iv) अधुना त्वं किं _____? (पच्)

उत्तराणि:

पचसि

(v) गतदिवसे अहम् एतत् पुस्तकम् _____। (इष्)

उत्तराणि:

एच्छम्

(vi) परश्वः अहम् तव गृहे _____। (स्था)

उत्तराणि:

स्थास्यामि

प्रश्न 4. प्रदत्तैः पदैः वाक्यानि रचयत-

- i. सिञ्चति
- ii. पठेयुः
- iii. कथयानि
- iv. पिबाव
- v. सेवामहे
- vi. आसन्
- vii. लेखिष्यसि
- viii. अपश्यः
- ix. लभन्ते
- x. अन्ति

उत्तराणि:

- (i) सिञ्चति – मालाकारः पादपान सिञ्चति।
- (ii) पठेयुः – ननु जनाः संस्कृत पठेयुः।
- (iii) कथयानि – अधुना अहं किं कथयानि?
- (iv) पिबाव – आवाम् अपि जलं पिबाव।
- (v) सेवामहे – क्यं मातरं पितरं च सेवामते।
- (vi) आसन् – पाण्डवाः पञ्च आसन्।
- (vii) लेखिष्यसि – त्वं कदा लेख लेखिष्यसि?
- (viii) अपश्यः – त्वं किम् अपश्यः?
- (ix) लभन्ते – जनाः सुखानि लभन्ते।
- (x) अन्ति – कपोतः अन्नम् अन्ति।